

MIMOŘÁDNÉ UDÁLOSTI A KRIZOVÉ SITUACE VNIKNUTÍ NEOPRÁVNĚNÉ OSOBY DO PROSTORU AKUMULACE PITNÉ VODY

Ing. Michal Korabík¹⁾, Ing. Miloslava Melounová²⁾

¹⁾ Vodovody a kanalizace Vsetín, a. s.

²⁾ Sdružení oboru vodovodů a kanalizací ČR, Praha

Legislativa

Řešení krizových a mimořádných situací je v oblasti vodního hospodářství upraveno zákonem č. 254/2001 Sb., o vodách (vodní zákon), zákonem č. 274/2001 Sb., o vodovodech a kanalizacích pro veřejnou potřebu, v platném znění a prováděcími předpisy k těmto zákonům.

Tyto zákony ve spojení s krizovým zákonem, zákonem o integrovaném záchranném systému a zákonem o hospodářských opatřeních pro krizové stavy, spolu s dalšími právními předpisy, poskytují rámcový přehled práv a povinností vlastníků vodních děl, provozovatelů vodovodů a kanalizací, orgánů veřejné správy a dalších subjektů při řešení krizových situací. Bez podrobných krizových plánů s konkrétními úkoly jednotlivých subjektů, které budou zahrnuty do krizových plánů města, ty pak do opatření krizové připravenosti krajů a do opatření vyšších správních úřadů a vlády, by však bez potřebné koordinace nemusela být dostatečně účinná a nemusela by vést ke sjednání rychlé nápravy. Zvláště důležitá jsou opatření na řešení krizových situací tam, kde vodní díla a také vodovody a kanalizace pro veřejnou potřebu, nejsou v majetku obce, ale ve vlastnictví různých osob, takže provozně související vodovody nebo kanalizace mohou být po jednotlivých částech provozovány různými provozovateli. Taková situace jednoznačně vyžaduje koordinaci činností všech zainteresovaných osob.

zákon č. 240/2000 Sb., o krizovém řízení a o změně některých zákonů (krizový zákon), ve znění pozdějších předpisů a novelizací,

Stanovuje působnost a pravomoc státních orgánů a orgánů územních samosprávních celků a práva a povinnosti právnických a fyzických osob při přípravě na krizové situace, které nesouvisejí se zajišťováním obrany ČR před vnějším napadením a při jejich řešení.

zákon č. 241/2000 Sb., o hospodářských opatřeních pro krizové stavy a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů a novelizací,

Upravuje přípravu hospodářských opatření pro stav nebezpečí, nouzový stav, stav ohrožení státu a válečný stav (dále jen „krizové stavy“) a přijetí hospodářských opatření po vyhlášení krizových stavů. Zákon stanoví pravomoc vlády a správních úřadů při přípravě a přijetí hospodářských opatření pro krizové stavy.

zákon č. 239/2000 Sb., o integrovaném záchranném systému a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění zákona 320/2002 Sb. Tento zákon vymezuje integrovaný záchranný systém (dále jen IZS), stanoví složky IZS a jejich působnost, pokud tak nestanoví zvláštní právní předpis, působnost a pravomoc státních orgánů a orgánů územních samosprávních celků, práva a povinnosti právnických a fyzických osob při přípravě na mimořádné události a při záchranných a likvidačních pracích a při ochraně

obyvatelstva před a po dobu vyhlášení stavu nebezpečí, nouzového stavu, stavu ohrožení státu a válečného stavu (dále jen „*krizové stavy*“). Pro účely tohoto zákona se rozumí *integrovaným záchranným systémem* koordinovaný postup jeho složek při přípravě na mimořádné události a při provádění záchranných a likvidačních prací.

Mimořádná událost - škodlivé působení sil a jevů vyvolaných činností člověka, přírodními vlivy, a také havárie, které ohrožují život, zdraví, majetek nebo životní prostředí a vyžadují provedení záchranných a likvidačních prací.

Koncepci zabezpečení obyvatelstva pitnou vodou za krizových situací, schválila Bezpečnostní rada státu usnesením č. 103 ze dne 18. července 2000.

Metodický pokyn pro výběr a udržování zdrojů pro nouzové zásobování vodou“ (č.j. 21881/2002-6000).

Směrnice Ministerstva zemědělství č.j. 41658/2001-6000 ze dne 20. prosince 2001, kterou se upravuje postup orgánů krajů, okresních úřadů a orgánů obcí k zajištění nouzového zásobování obyvatelstva pitnou vodou při mimořádných událostech a za krizových stavů Službou nouzového zásobování vodou

Zásady a možnosti zabezpečení pitné vody v krizových situacích

Zabezpečení obyvatelstva pitnou vodou za krizových situací znamená vyřešení zásobování obyvatelstva potřebným množstvím vody, jejíž kvalitu určí orgán ochrany veřejného zdraví, aby riziko ohrožení zdraví lidí bylo po požití takové vody sníženo na minimum.

V případě, že krizová situace neovlivní stávající systém zásobování vodou, probíhá zásobování pitnou vodou v obvyklém rozsahu. Řešení systému nouzového zásobování vodou za krizových situací musí být součástí krizového plánu.

Po vyhlášení krizového stavu se aktivuje systém nouzového zásobování pitnou vodou. Při tom se v co největší možné míře využívá stávající vodovodní systém. Preferuje se využití podzemních vodních zdrojů před povrchovými z důvodu jejich menší zranitelnosti. Pro každý vodovod nebo vodovodní systém, včetně oblastí bez vodovodu, je třeba jejich provozovateli ve spolupráci s orgány odborné Služby nouzového zásobování vodou a podle požadavků příslušných správních úřadů zpracovat návrh konkrétních technických řešení s jejich rozpracováním pro jednotlivé typy krizových situací, který bude zpracován do plánů krizové připravenosti.

Přitom je nutno zohlednit následující aspekty:

- stávající systém zásobování vodou (hromadné nebo individuální zásobování)
- disponibilní vodní zdroje (jejich nezávadnost, zranitelnost a zabezpečení ve vztahu k předpokládaným rizikům a ohrožením, jejich dosažitelnost, dopravní dostupnost, technická využitelnost, kapacita, kvalita apod.)
- struktura osídlení (sídlíšní aglomerace nebo rozptýlená zástavba)
- prioritní skupiny zásobovaného obyvatelstva (ústavy sociální péče, nemocnice, potravinářský průmysl, záchranné složky, armáda apod.)

V závislosti na charakteru a rozsahu krizové situace jsou možná především následující řešení a jejich vzájemné kombinace:

- propojení sítě na jiný zdroj vody (okruhování)
- omezení odběru vody ze sítě (vyhlášení regulačních stupňů)
- vyřazení narušené sítě a její rychlá oprava při současném zajištění dovážky vody

- instalace náhradních zdrojů energie
- uzavřením porušené sítě a zásobování sítí zachovanou
- dovoz vody do vodojemu a zásobování zachovanou sítí
- rozvoz vody do míst spotřeby (cisterny, balená voda)
- využití náhradní technologické úpravy vody

Kvalita a množství vody

Kvalita vody za krizové situace může být odlišná od požadavků na kvalitu vody pitné dle vyhl. č.252/2004 Sb. Nárokům na kvalitu i v době krizové situace vyhoví balená voda včetně vody syčené CO₂, která zajistí požadované kvalitativní ukazatele až ke spotřebiteli. Společnost, která zpracuje interní dokument zohledňující místní podmínky a organizaci společnosti musí navržené postupy projednat s orgánem ochrany veřejného zdraví (OOVZ), regionálním odborem krizového řízení, policií ČR příp. dalšími dotčenými orgány státní správy.

Požadavky na zachování minimální dodávky pitné vody:

- pro první dva dny 5 l na osobu a den
- další dny 10 – 15 l na osobu a den

Materiální zajištění

Materiálním základem pro zajištění zásobování vodou v krizových situacích jsou vlastní disponibilní prostředky provozovatele vodovodu, používané i v případech poruch a havárií. K zajištění funkčnosti systému nouzového zásobování pitnou vodou v krizových situacích zabezpečit pro potřebu provozovatelů vodárenských zařízení a orgánů Služby nouzového zásobování vodou formou pohotovostních zásob další nezbytné prostředky nad rámec jejich běžných možností tak, aby byly zajištěny pro různé druhy krizových situací a z pohledu území celého státu. Pohotovostní zásoby jsou v péči vhodných ochraňovatelů.

Jedná se zejména o následující prostředky:

- pro rozvoz pitné vody (cisterny automobilní, přívěsné, kontejnerové)
- pro úpravu vody a dekontaminaci vody včetně provozních hmot
- čerpací agregáty
- náhradní (mobilní) zdroje elektrické energie
- mobilní trubní rozvody (tzv. suchovody)
- pro čerpání a dopravu kontaminované vody
- pro vyhledávání náhradních vodních zdrojů
- pro provádění prací při obnově vodních zdrojů a zřizování jímacích objektů
- pro zjišťování kontaminace vody a půdy.

Při krizové situaci na území jednoho regionu se pro potřeby nouzového zásobování pitnou vodou tyto prostředky v souladu s krizovým plánem příslušného správního úřadu predisponují ve prospěch subjektů zabezpečujících zásobování vodou na zasaženém území.

Organizační zabezpečení

Příprava na řešení krizových situací je realizována zpracováním a schválením krizových plánů a přijetím nezbytných opatření z nich vyplývajících. Při řešení krizových situací vycházejí orgány krizového řízení z těchto krizových plánů, podle konkrétní situace je upřesňují a následně zajišťují organizační a koordinační činnost v součinnosti s hlavními provozovateli vodovodů, obcemi, orgány hygienické služby a dalšími vybranými subjekty tak, aby bylo dané správní území plošně pokryto. Dodávky pitné vody na území postižené krizovou situací zabezpečují provozovatelé vodárenských zařízení zajišťující i jejich běžný provoz. V případě individuálního zásobování vodou přechází tato povinnost na obce .

Vniknutí neoprávněné osoby do prostoru akumulace pitné vody

1 Návrh postupu

Cílem tohoto pokynu je návrh postupu činností při zjištění neoprávněného vstupu do objektu z pohledu ošetření majetku a zabezpečení kvality pitné vody dodávané pro spotřebitele. Navržené činnosti směřují k zabezpečení majetku VH společnosti proti poškození či zcizení, k minimalizaci materiálních a finančních škod společnosti a zajištění kvality pitné vody po neoprávněném vstupu do objektu s akumulací pitné vody. Základním požadavkem je zabezpečení vodohospodářských objektů proti vniknutí neoprávněné osoby do objektů s otevřenou akumulací pitné vody . K tomuto účelu je nutno sledovat nové trendy v oblasti zabezpečovací techniky a postupně doplňovat sledování objektů novými metodami, např. webovými kamerami, které po alarmovém hlášení přenesou obraz i zvuk na CD.

Podle důležitosti a stupně ohrožení zásobení obyvatelstva pitnou klasifikujeme objekty

- objekty s nepřímou dodávkou pitné vody
- objekty s přímou dodávkou pitné vody
- ostatní objekty

2 Odpovědnost a pravomoci za prováděnou činnost

Společnost zajišťující provoz vodovodů a kanalizací by měla zpracovat dokument o postupu při zjištění neoprávněného vstupu do objektu pro konkrétní podmínky společnosti a stanovit jej závazným předpisem pro všechny pracovníky společnosti v rozsahu jejich pracovního zařazení a to ve všech prostorách společnosti.

3 Návrh vlastního postupu při neoprávněném vstupu do objektu

Neoprávněný vstup osob do vodohospodářského objektu byl zjištěn dálkovým přenosem na centrálním dispečinku (telemetrický systém přenosu dat) ,případně nahlášen provozním zaměstnancem či jinou důvěryhodnou osobou.

a) Ohlášení mimořádné události

Dispečer centrálního dispečinku okamžitě ohlásí tuto událost pohotovostnímu technikovi příslušného provozu.

b) Prověření rozsahu mimořádné události

Pohotovostní technik neprodleně prověří, zda se jedná o neohlášený vstup za účelem provádění pracovní činnosti v objektu nebo o násilné vniknutí. Způsob prověření stavu musí být jednoznačně určen dle důležitosti vodohospodářských objektů a dle místních podmínek (např. telefonickým dotazem na zaměstnance příslušného provozu, přímou kontrolou objektu apod.)

- c) **Potvrzení násilného vniknutí do objektu** je nutná spolupráce s policií ČR. Dispečer ohlásí Policii ČR podezření na násilné vniknutí do objektu a ve spolupráci s policií ČR následně osobně prověří dotčený objekt a zjistí rozsah pohybu cizí osoby v objektu.
- d) V případě, že nedošlo k narušení části objektu s volnou hladinou pitné vody, zjistí pohotovostní technik rozsah vzniklé škody v objektu, zabezpečí objekt a provede trestní oznámení případně ohlášení škodní události ,pokud je objekt pojištěn na škody vzniklé vstupem neoprávněné osoby.
- e) V případě, že došlo k narušení části objektu s volnou hladinou pitné vody, klasifikuje pohotovostní technik ve spolupráci s centrálním dispečinkem a policií ČR stupeň neoprávněného vstupu, podle kterého bude stanoven další postup.
- f) Dispečer neprodleně informuje o násilném vniknutí k akumulaci pitné vody management společnosti příp. krizový tým společnosti a vlastníka vodohospodářské infrastruktury.
Složení krizového týmu pro tyto účely: technolog pitných vod a distribuční sítě, manažer dispečinku, manažer útvaru laboratoří,, manažer provozu distribuční sítě
 Prioritní činnost při podezření na násilné vniknutí k akumulaci vody je neprodlené odstavení objektu z provozu resp. okamžité odstavení všech odtoků vody z objektu do spotřebiště či nadřazené distribuční sítě. Teprve následně je možné řešit zjišťování škod, podání trestního oznámení a další vyvolané činnosti.
- g) **Zajištění rozborů vzorků kontaminované pitné vody**
 Pro zajištění rozborů toxicity a dalších klíčových parametrů vody je nutné odebrat vzorek do vzorkovnic dle požadavků laboratoře, která provede zkoušky. Stejně tak uchování a transport odebraných vzorků je nutné zajistit v souladu s požadavky cílové laboratoře. Vzorek se odebere z hladiny postižené komory akumulace pitné vody, případně z hladiny surové vody ve zdroji. V objektech s akumulací pitné vody se současně odebere vzorek vody z přítoku do akumulace pro porovnání. Pohotovostní technik zajistí odběr a transport vzorků do cílové laboratoře ke zpracování.
 Stanovení toxicity by mělo být provedeno rychlým zjištěním toxicity (ekotoxicita na *Vibrio fischeri*) a např. pomocí testu přežití rybiček v odebraném vzorku vody (ekotoxicita na *Poecilia reticulata*). Vedle stanovení toxicity bude provedena analýza dalších parametrů dle rozhodnutí odpovědných osob. Postup odběru, uchování, transportu a předání odebraného vzorku je nutné mít předem stanovený příslušnou cílovou laboratoří.
 Výsledek rozboru bude sdělen neprodleně dohodnutým způsobem na centrální dispečink společnosti. Dispečer informuje o výsledku zkoušky management společnosti a vedení krizového týmu. Odpovědná osoba krizového týmu komunikuje s příslušným OOVZ, policií ČR a složkami integrovaného záchranného systému. Rozhodnutí o obnovení dodávky pitné vody v případě vyhovujících výsledků provádí po projednání s OOVZ vedení krizového týmu společnosti .
- h) **Zajištění informovanosti správním úřadům a odběratelům**
 V případě, že je nutné přerušit dodávku pitné vody spotřebitelům, je nutné zajistit informační kampaň zejména nemocnicím, zdravotnickým zařízením školám, mateřským školám a dalším vybraným subjektům v souladu s platnými

právními předpisy. Centrální dispečink dle zpracovaných pokynů pro řešení havárií na distribuční síti zajistí informaci o přerušení dodávky pitné vody regionálním správním úřadům a odběratelům dle stavu důležitosti.

i) Zahájení nouzového zásobování

Dle rozsahu a délky přerušení dodávky pitné vody rozhodne krizový tým společnosti o způsobu možnosti náhradní dodávky pitné vody z jiných zdrojů případně jinou distribuční sítí nebo o zahájení nouzového zásobování obyvatel pitnou vodou .

Nouzové zásobování pitnou vodou je třeba zahájit nejpozději do 5- ti hodin od ukončení dodávky vody. Do nejvíce postižených oblastí je pro počáteční období krizové situace (1 až 4 dny) nutné zajistit dodávky balené pitné vody. Pro další časový horizont přijmout opatření pro obnovu stávajícího systému zásobování pitnou vodou.

j) Příprava objektu případně distribuční sítě na obnovení dodávky pitné vody odběratelům

Manažer provozu ve spolupráci s centrálním dispečinkem zahájí přípravu na obnovení dodávky pitné vody vyčištěním akumulace, případně i distribuční sítě. Čištění akumulačních prostor se řídí zpracovaným pracovním postupem. O vypouštění kontaminované vody do kanalizace je nutno informovat provozovatele kanalizace a ČOV. V případě vypouštění do toku je nutné vodu dechlorovat a v případě důvodného podezření z kontaminace kontaktovat správce vodního toku a ČIŽP

k) Následné obnovení dodávky pitné vody spotřebiteli

Pokud výsledek rozboru vyloučí kontaminaci pitné vody vedení krizového týmu po projednání s orgánem ochrany veřejného zdraví rozhodne o obnovení dodávky pitné vody odběratelům. Dispečer informuje o tomto rozhodnutí vedení společnosti a manažera provozu, který zahájí práce na obnovení dodávek pitné vody spotřebitelům s monitorováním kvality vody ve vytypovaných místech spotřebišť.

Závěr:

Metodika postupu při mimořádné situaci - vniku nepovolaných osob do objektu s otevřenou akumulací pitné vody byla zpracována na základě zkušeností a praxe vodohospodářských společností. Prioritní činností je vždy zásobování obyvatel nezávadnou pitnou vodou. V případě narušitele v akumulaci pitné vody předat tuto informaci kromě Policie ČR také OOVZ. V případě prokázání kontaminace informovat Hasičský záchranný sbor, vodoprávní úřad, ČIŽP a místně příslušnou samosprávu.

Danou metodiku vniknutí do vodohospodářských objektů musí mít každý provozovatel vypracovanu v tzv. Plánech krizové připravenosti a projednanou s OOVZ. Plán krizové připravenosti je hlavním dokumentem krizového řízení, který v sobě zahrnuje všechny zmíněné oblasti krizového řízení.